

Predmet C-410/23 [Pielatak]¹**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

3. srpnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

26. svibnja 2023.

Žalitelj:

I. SA

Druga stranka u žalbenom postupku:

S.J.

Predmet postupka pred sudom koji je uputio zahtjev

Žalba protiv presude prvostupanjskog suda koja se odnosi na zahtjev za plaćanje ugovorne kazne zbog toga što je kupac električne energije koji je poljoprivrednik prijevremeno raskinuo ugovor o opskrbi električnom energijom sklopljen na određeno vrijeme.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Prvo prethodno pitanje odnosi se na to ima li, s obzirom na članak 2. točke (b) i (c) Direktive 93/13/EEZ, poljoprivrednik koji sklapa ugovor o kupnji električne energije istodobno za poljoprivredno gospodarstvo i za kućanstvo pravo na status potrošača. Drugo prethodno pitanje odnosi se na to je li, s obzirom na odredbe Direktive 2009/72/EZ, dopušteno tom poljoprivredniku naplatiti ugovornu kaznu zbog raskida tog ugovora.

¹ Naziv ovog predmeta je izmišljen i ne odgovara stvarnom nazivu nijedne stranke u postupku.

Prethodno pitanje

1. Obuhvaćaju li članak 2. točke (b) i (c) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima i definicija potrošača iz tog članka te uvodna izjava 17. Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća također poljoprivrednika koji sklapa ugovor o kupnji električne energije za poljoprivredno gospodarstvo, kao i u privatne svrhe kućanstva?

2. Treba li članak 3. stavke 5. i 7., uvodnu izjavu 51. i točku 1. podtočke (a) i (e) Priloga I. Direktivi 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ, kojima se nalaže da se potrošačima ne naplaćuju naknade u slučaju raskida ugovora o isporuci elektroenergetske usluge, tumačiti na način da im se protivi mogućnost da se kupcu električne energije, odnosno potrošaču, naplati ugovorna kazna za raskid ugovora o opskrbi električnom energijom sklopljenog na određeno vrijeme (članak 4.j stavak 3.a Ustave z dnia 10 kwietnia 1997 r. prawo energetyczne (Zakon o energiji od 10. travnja 1997.))?

Navedene odredbe prava Zajednice

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima: članak 2.

Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća: uvodna izjava 17.

Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ: uvodna izjava 51., članak 3. stavci 5. i 7., kao i točku 1. podtočke (a) i (e) Priloga I.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Zakon o energiji od 10. travnja 1997.): članak 4.j stavak 3.a

„3.a Krajnji kupac može raskinuti ugovor sklopljen na određeno vrijeme, na temelju kojeg elektroenergetsko poduzeće opskrbljuje tog kupca plinovitim gorivom ili energijom, a da pritom nema troškova i naknada osim onih koji proizlaze iz ugovora, i to podnošenjem pisane izjave elektroenergetskom poduzeću.”

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964.): članak 22.¹ (definicija potrošača), članak 43.¹ (definicija prodavatelja robe ili pružatelja usluga), članak 385.¹ (nedopuštene ugovorne odredbe u ugovorima s potrošačima), članak 483. stavak 1. (ugovorna kazna), članak 484. (iznos ugovorne kazne)

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Društvo I. S.A., koje je opskrbljivač električnom energijom, 18. ožujka 2017. sklopilo je s osobom S.J. koja vodi poljoprivredno gospodarstvo ugovor o prodaji električne energije punog opsega. Kao točka preuzimanja energije navedeno je poljoprivredno gospodarstvo osobe S.J. U skladu s ugovorom, prodaja je trebala početi 1. siječnja 2018. Ugovor je sklopljen na određeno vrijeme do 31. prosinca 2021. U slučaju raskida ugovora prije tog roka ili nemogućnosti izvršavanja ugovora iz razloga koji se mogu pripisati klijentu, klijent je bio dužan platiti ugovornu kaznu prema pravilima utvrđenima u općim uvjetima ugovora.
- 2 U dopisu od 5. svibnja 2017. osoba S.J. navela je da raskida ugovor korištenjem zakonskog prava na raskid predviđenog za potrošačke ugovore. Osim toga, osoba S.J. podnijela je izjavu o oslobađanju od pravnih učinaka ugovora koji je sklopljen pod utjecajem pogreške i istaknula ništavost ugovora. Tvrdi da su je prilikom sklapanja ugovora predstavnici društva I. S.A. zatekli nespremnu tijekom obavljanja poslova te da joj nisu pojasnili sve okolnosti ugovora.
- 3 Dopisom od 22. svibnja 2020. društvo I. S.A. nije smatralo podnesene izjave djelotvornima. Izdalo je obavijest o terećenju prema kojoj je osoba S.J. do 7. srpnja 2020. trebala platiti ugovornu kaznu obračunanu za prijevremeni raskid ugovora te račun za potrošnju električne energije isporučene u razdoblju od 1. siječnja 2018. do 10. siječnja 2018.
- 4 Osoba S.J. odbila je platiti navedene iznose. Društvo I. S.A. nije isporučilo električnu energiju osobi S.J. Tijekom razdoblja navedenog na računu električnu energiju osobi S.J. isporučivalo je drugo društvo.
- 5 Tužbom od 14. travnja 2021. društvo I. S.A. zahtijevalo je od prvostupanjskog suda da osobi S.J. naloži plaćanje cijene za isporučenu električnu energiju uvećane za kamate i ugovorne kazne obračunane za prijevremeni raskid ugovora.
- 6 U odgovoru na tužbu osoba S.J. zahtijevala je da se tužba odbije u cijelosti i istaknula da je ugovor ništav, da tužitelj nije izvršio ugovor te da raskida ugovor.

- 7 Prvostupanjski sud odbio je tužbu. Protiv presude prvostupanjskog suda društvo I. S.A. podnijelo je žalbu sudu koji je uputio zahtjev.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka i argumenti prvostupanjskog suda

- 8 Osoba S.J. smatra da ima status potrošača jer se distribucija struje i prodaja električne energije ne odnose isključivo na poljoprivredno gospodarstvo, nego prije svega na njezino kućanstvo.
- 9 Prvostupanjski je sud odbio tužbu radi plaćanja unatoč tomu što je utvrdio da osoba S.J. nema pravo na status potrošača jer se prema članku 221. Građanskog zakonika potrošačem smatra fizička osoba koja s poduzetnikom obavlja pravnu radnju koja nije izravno povezana s njezinom poslovnom ili profesionalnom djelatnosti. Međutim, u ugovoru je kao kupac navedeno „poljoprivredno gospodarstvo” i da je ugovor namijenjen osobama koje nisu potrošači. Iako je osoba S.J. navela da se kupljena električna energija trebala koristiti i u kućanstvu, prvostupanjski sud smatra da to nije dovoljno kako bi se osobu S.J. smatralo potrošačem. Stoga nije mogla koristiti pravo na raskid ugovora na temelju zakonskih odredbi o pravima potrošača, a njezina je izjava ništava.
- 10 Međutim, prvostupanjski sud primijenio je članak 4.j stavak 3.a Zakona o energiji prema kojem krajnji kupac može raskinuti ugovor sklopljen na određeno vrijeme, na temelju kojeg elektroenergetsko poduzeće opskrbljuje tog kupca plinovitim gorivom ili energijom, a da pritom nema troškova i naknada osim onih koji proizlaze iz ugovora.
- 11 Prema mišljenju prvostupanjskog suda, zahtjev za plaćanje ugovorne kazne ne treba prihvatiti jer se prema članku 483. stavku 1. Građanskog zakonika ugovorna kazna sastoji od naknade štete koja proizlazi iz neispunjavanja ili nepravilnog ispunjavanja nenovčane obveze. U slučaju prodaje energije predmet činidbe kupca jest plaćanje cijene, odnosno novčana činidba. Prema mišljenju prvostupanjskog suda, ugovornom odredbom osobi S.J. nije se moglo nalagati plaćanje ugovorne kazne u slučaju raskida ugovora na njezinu inicijativu, s obzirom na to da je njezina obveza bila novčane prirode.
- 12 Osim toga, prvostupanjski sud proglasio je neosnovanim zahtjev za plaćanje cijene za potrošenu energiju jer je utvrđeno da društvo I. S.A. nije isporučilo energiju osobi S.J.
- 13 Društvo I. S.A. u žalbi navodi pogrešnu ocjenu dokaza, kao i povredu članka 4.j stavka 3.a Zakona o energiji zbog pogrešnog tumačenja i utvrđenja da društvo I. S.A. nema pravo obračunati ugovornu kaznu na ime tog raskida ugovora, a iz te odredbe jednoznačno proizlazi da se kupcu mogu naplatiti dodatni troškovi ako njihovo plaćanje proizlazi iz ugovora, što je slučaj u ovom predmetu.

- 14 Društvo ističe i povredu članka 483. stavka 1. Građanskog zakonika (koji se odnosi na mogućnost naplaćivanja određenog novčanog iznosa, odnosno ugovorne kazne, na ime naknade štete nastale zbog neispunjavanja ili nepravilnog ispunjavanja nenovčane obveze) zbog njegove neprimjene i pogrešnog utvrđenja da je kazna obračunana radi neispunjavanja novčane obveze, a kazna je namijenjena za slučaj raskida ugovora prije isteka roka na koji je sklopljen, odnosno za slučaj konkretnog ponašanja klijenta, a ne za slučaj neispunjavanja novčane obveze.

Sažeti prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 15 **Prvim prethodnim pitanjem** želi se utvrditi ima li poljoprivrednik koji kupuje električnu energiju istodobno za potrebe poljoprivrednog gospodarstva i kućanstva status potrošača.
- 16 Direktiva 93/13 definira ugovore na koje se primjenjuje upućivanjem na svojstvo ugovornih stranaka, ovisno o tome postupaju li one ili ne u okviru svoje profesionalne djelatnosti (presuda od 21. ožujka 2019., Pouvin i Dijoux, C-590/17, t. 23.). U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda Europske unije, pojam „potrošač” u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13 treba promatrati s obzirom na njegovu funkciju, odnosno ocijeniti pripada li sporni ugovorni odnos među djelovanja izvan okvira profesionalne djelatnosti (rješenje od 14. rujna 2016., Dumitraș, C-534/15, t. 32.). U ovom predmetu funkcionalno razlikovanje nije u potpunosti moguće jer je ugovor sklopljen i za poljoprivredno gospodarstvo i za kućanstvo.
- 17 Direktiva Vijeća 93/13/EEZ ne sadržava pravila koja se odnose na ugovore s dvojnog svrhom. Samo je u uvodnoj izjavi 17. Direktive 2011/83/EU od 25. listopada 2011. o pravima potrošača zakonodavac Unije izričito naveo da „u slučaju ugovora s dvojnog svrhom, kad je ugovor sklopljen djelomično u svrhu koja je i u okviru i djelomično izvan okvira trgovačke djelatnosti koju osoba obavlja pa je svrha trgovačke djelatnosti time ograničena te u cjelokupnom kontekstu ugovora nije prevladavajuća, tu bi osobu također trebalo smatrati potrošačem”.
- 18 Međutim, Sud je u presudi od 20. siječnja 2005., Gruber, C-464/01, utvrdio da se osoba koja sklapa ugovor koji se odnosi na robu koja je djelomično namijenjena poslovnoj uporabi, a djelomično nije povezana s njezinom poslovnom djelatnosti ne može pozivati na prednosti odredbi o zaštiti potrošača, „osim ako poslovna uporaba nije zanemariva do te mjere da u cjelovitom kontekstu radnje o kojoj je riječ ima nevažnu ulogu, *pri čemu je u tom smislu nevažna činjenica da prevladava aspekt izvan okvira poslovne djelatnosti*”.
- 19 Nadalje, u presudi od 27. listopada 2022., S.V., C-485/21, u t. 27. Sud je naveo da pravo na zaštitu potrošača ima fizička osoba koja je ugovorna strana ugovora o upravljanju nekretninom „pod uvjetom da se ne koristi tim stanom *isključivo* u

svrhu obavljanja svoje profesionalne djelatnosti”. Stoga Sud u tom slučaju upućuje na kriterij isključivo profesionalne svrhe.

- 20 U tom se kontekstu stoga postavlja pitanje na koji način, s obzirom na članak 2. točku (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ treba tumačiti pojam potrošača u slučaju miješanih ugovora, odnosno djelomično potrošačkih, a djelomično poslovnih. Treba li u tom slučaju utvrditi prevladavajuću svrhu ugovora ili je dovoljno samo utvrditi da profesionalna priroda ugovora nije isključiva? Odgovor Suda stoga će omogućiti da se ocijene ugovori s dvojnou svrhom koji su u jednakoj mjeri namijenjeni poljoprivrednom gospodarstvu i kućanstvu. S obzirom na tendenciju proširenja opsega instrumenata zaštite potrošača, treba utvrditi koje kriterije treba primijeniti za zaštitu potrošača.
- 21 **Drugim prethodnim pitanjem** želi se utvrditi je li nacionalna odredba kojom se predviđa mogućnost da se kupcu električne energije koji je potrošač naplati ugovorna kazna za prijevremeni raskid ugovora za opskrbu električnom energijom sklopljenog na određeno vrijeme u skladu s pravom Unije.
- 22 Dvojbe suda koji je uputio zahtjev odnose se na članak 4.j stavak 3.a Zakona o energiji kojim se predviđa da krajnji kupac može raskinuti ugovor o opskrbi energijom a da pritom nema troškova i naknada osim onih koji proizlaze iz ugovora. Ta odredba stoga upućuje na ugovor u kojem stranke mogu utvrditi razdoblje trajanja ugovora i uvjete njegova raskida.
- 23 Do tih je dvojbi došlo u kontekstu Direktive 2009/72/EZ. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, nadređeno načelo iz te direktive mogućnost je slobodne promjene opskrbljivača energije i posebna zaštita potrošača. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere radi zaštite krajnjih kupaca i posebno osiguravaju postojanje prikladnih mjera zaštite radi zaštite ugroženih kupaca. Barem u odnosu na kupce koji su kućanstva, te mjere uključuju mjere iz Priloga I. S promjenom opskrbljivača usko je povezana i mogućnost raskida ugovora.
- 24 Cilj je tih propisa, s jedne strane, zaštititi kupce energije, osobito potrošače, i osigurati njihova prava te, s druge strane, elektroenergetskim poduzećima osigurati jednak pristup kupcima. Sud koji je uputio zahtjev u tom se kontekstu poziva na sudsku praksu Suda Europske unije, osobito onu iz presuda od 7. rujna 2016., ANODE, C-121/15, t. 36.; od 30. travnja 2020., Overgas Mrezhi i Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, t. 56. i od 14. listopada 2021., Viesgo Infraestructuras Energéticas, C-683/19, t. 44. Ta sudska praksa utvrđuje pretpostavke dopuštenosti intervencije države u utvrđivanje cijena električne energije u okviru Direktive 2009/72, unatoč tomu što ta intervencija predstavlja prepreku u oblikovanju konkurentnog tržišta električne energije.
- 25 Glavni problem povezan s jamčenjem slobode promjene opskrbljivača energije odnosi se na mogućnost naplate naknade kupcu energije koji je potrošač u slučaju da kupac raskine ugovor sklopljen na određeno vrijeme. Iz članka 3. stavka 7. Direktive 2009/72/EZ u vezi s točkom 1. podtočkama (a) i (e) Priloga I. proizlazi

da u slučaju kupca koji je potrošač uopće ne treba naplaćivati nikakve naknade prilikom promjene opskrbljivača i u slučaju raskida ugovora.

- 26 Međutim, Zakon o energiji ne predviđa takvo isključenje. Na nacionalnoj razini, u skladu s člankom 4.j stavkom 3.a Zakona o energiji, krajnji kupac može raskinuti ugovor sklopljen na određeno vrijeme a da pritom nema troškova i naknada osim onih koji proizlaze iz ugovora. Tom se odredbom stoga dopušta mogućnost da se u tom ugovoru zadrži pravo na mogućnost da se kupcu naplate „troškovi i naknade” predviđeni ugovorom. U Zakonu o energiji ne navode se nikakvi drugi kriteriji za te troškove i naknade i ne upućuje se na isključenje u odnosu na potrošače.
- 27 Kad je riječ o potrošačima, nacionalna pravna teorija dopušta da se osobito previsoka kazna zbog raskida ugovora smatra ništavom u prometu s potrošačima. Stoga postoji mogućnost da se iznos kazne provjeri u okviru ispitivanja nepoštenosti. To se osobito odnosi na situacije kada bi takve ugovorne kazne u praksi dovodile do sprečavanja raskida ugovorâ na određeno vrijeme, što bi bilo protivno članku 4.j stavku 3.a Zakona o energiji kojim se predviđa da se ugovor sklopljen na određeno vrijeme može raskinuti.
- 28 Sud koji je uputio zahtjev smatra da bi dopuštenost takvih ugovornih kazni koje se naplaćuju potrošačima mogla dokinuti zaštitne funkcije članka 3. stavaka 5. i 7. Direktive 2009/72/EZ.

RADNI DOKUMENT